

Γ. ΚΙΤΣΑΡΑΣ

Η ΦΟΙΤΗΣΗ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

1. Παράγοντες που επηρεάζουν τη φοίτηση

Το νηπιαγωγείο ανακουφίζει τους γονείς από την επιτήρηση και την αγωγή των παιδιών τους και ταυτόχρονα εξασφαλίζει μια συμπληρωματική μορφωτική προσφορά οικογενειακής αγωγής. Βασική προϋπόθεση υλοποίησης αυτών των δυνατοτήτων του νηπιαγωγείου είναι η φοίτηση του νηπίου. Η φοίτηση στο νηπιαγωγείο είναι προαιρετική. Αυτό σημαίνει ότι την αποκλειστική ευθύνη γι' αυτό την επωμίζονται οι γονείς, που αποφασίζουν, αν θα ασκήσουν το δικαίωμα εγγραφής και φοίτησης των παιδιών τους στο νηπιαγωγείο ή όχι. Η απόφαση των γονέων επηρεάζεται από κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες, από αίτια και κίνητρα, τα οποία παρωθούν ή απωθούν ανάλογα.

Ισχυρό κίνητρο, που επηρεάζει θετικά την απόφαση των γονέων για να στείλουν τα παιδιά τους στο νηπιαγωγείο, είναι ότι δε συνεισφέρουν οι γονείς στα έξοδα λειτουργίας του νηπιαγωγείου. Στα δημόσια ελληνικά νηπιαγωγεία, όπως και στις επόμενες βαθμίδες εκπαίδευσης, η φοίτηση παρέχεται δωρεάν. Αντίθετα, σε άλλες χώρες, όπως στη Δυτ. Γερμανία, φορείς των νηπιαγωγείων είναι η εκκλησία με διάφορα θρησκευτικά δόγματα και ποικίλες κοινωνικές οργανώσεις, συχνή δε είναι και η οικονομική συμμετοχή των γονέων σε σταθερή βάση. Η οικονομική επιβάρυνση των γονέων και το θρησκευτικό δόγμα αποτελούν συχνά ανασταλτικούς παράγοντες φοίτησης των παιδιών της χώρας αυτής (MUNDT 1980, σελ. 124).

Μια βασική αιτία που επηρεάζει αρνητικά την απόφαση των γονέων για φοίτηση των παιδιών τους στο νηπιαγωγείο είναι η απόσταση του νηπιαγωγείου από την κατοικία τους. Η ακτίνα και τα όρια του νηπιαγωγείου πρέπει να είναι αισθητά περιορισμένα σε σύγκριση με εκείνα των σχολείων υποχρεωτικής εκπαίδευσης, γιατί το παιδί των 3,5-5,5 ετών αντιμετωπίζει δυσκολίες στις μετακινήσεις του: οι διαβάσεις αμαξιών οδών και η αδυναμία χρήσης των συγκοινωνιακών μέσων προϋποθέτουν συμπαράσταση. Το πρόβλημα της απόστασης είναι πραγματικό και ο προσδιορισμός

της δύσκολη υπόθεση. Τα 500 μέτρα σε «ευθεία γραμμή» που προτείνονται (STADT WANNE-EICKEL 1973) δεν αποτελούν λύση, γιατί συχνά η μεσολάβηση εμποδίων, όπως μεγάλα οικοδομικά τετράγωνα, σιδηροδρομικές γραμμές, μεγάλοι δρόμοι, κ.λ.π. στις αστικές περιοχές, καθώς ρυάκια, δασώδεις και δύσβατες περιοχές κ.λ.π. στις υπαίθριες και αραιοκατοικημένες, πολλαπλασιάζουν την απόσταση. Ο καθορισμός του τόπου ίδρυσης και λειτουργίας του νηπιαγωγείου με βάση την απόσταση της κατοικίας των νηπίων δυσχεραίνεται στις μεγαλουπόλεις και από την αδυναμία να βρεθεί κατάλληλος και επαρκής χώρος για τη στέγασή του.

Στην πατρίδα μας δεν υπάρχει οξύ πρόβλημα απόστασης στα μεγάλα αστικά κέντρα. Η μίσθωση κτιρίων ή αιθουσών και η συστέγαση σε διδακτήρια σχολείων, έστω και αν δεν εξασφαλίζονται πάντα οι προϋποθέσεις καταλληλότητας και Υγιεινής, άμβλυναν σε μεγάλο βαθμό και πολλές φορές έλυσαν ικανοποιητικά το πρόβλημα της απόστασης. Αντίθετα, το πρόβλημα της απόστασης παραμένει άλυτο στις μικρές Κοινότητες της υπαίθρου, στις αραιοκατοικημένες και ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές. Σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού, που έγινε στη χώρα μας το 1981, 3.351 Κοινότητες, ποσοστό 58%, είχαν πληθυσμό λιγότερο από 500 κατοίκους καθεμιά¹. Αν λάβουμε υπόψη μας και τη μεγάλη απόσταση που υπάρχει πολλές φορές ανάμεσα στις Κοινότητες αυτές, καθώς και το ότι η πλειονότητα του πληθυσμού τους ανήκει στη γεροντική ηλικία, τότε μπορεί να εκτιμηθεί πιο σωστά η φύση του προβλήματος, που χρόνο με το χρόνο γίνεται και περισσότερο οξύ.

Το πρόβλημα της απόστασης είναι υπαρκτό και σε άλλες χώρες. Στη Δ. Γερμανία π.χ. «δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις αποστάσεων 4-5 χιλιομέτρων μεταξύ κατοικίας και νηπιαγωγείου» (KREISJUGENDAMT DÜREN 1974, σελ. 2). Αλλά και σε νεότερη έρευνα στην ίδια χώρα ένα ποσοστό μητέρων που ρωτήθηκαν (περισσότερο από το 1/3) στις παραδοσιακές μικρές κοινότητες της υπαίθρου και στους συνοικισμούς εργατών, θεωρούν την απόσταση μεταξύ κατοικίας των γονέων του νηπίου και του νηπιαγωγείου πολύ μεγάλη, σ' αντίθεση με τις αστικές περιοχές, όπου η απόσταση κρίνεται ικανοποιητική (MUNDT 1980, σελ. 122).

Ανασταλτικός παράγοντας φοίτησης των νηπίων στα δημόσια νηπιαγωγεία είναι και το μειωμένο ωράριο λειτουργίας τους (9.20' - 12.20'). Οι επαγγελματικά απασχολούμενες μητέρες —αν λάβει κανείς υπόψη του και την πυρηνική οικογένεια— αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα εξαιτίας του

1. Ε.Σ.Υ.Ε. Πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 5 Απριλίου 1981, Αθήνα 1982.

άβολου και περιορισμένου χρόνου λειτουργίας των δημόσιων νηπιαγωγείων, γι' αυτό και καταφεύγουν σε άλλες λύσεις. Δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις όπου προτιμάται το νηπιαγωγείο που βρίσκεται πλησιέστερα στο χώρο εργασίας της μητέρας και όχι το κοντινότερο στην κατοικία. Στις περιπτώσεις που εργάζονται και οι δύο γονείς πολλές φορές παίρνουν το πρωί μαζί τους τα παιδιά και αργότερα τα πηγαίνουν στο νηπιαγωγείο που λειτουργεί στη γειτονιά του τόπου εργασίας τους. Λύση αποτελεί και η εγγραφή και φοίτηση στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία. Αυτά λύνουν τόσο το πρόβλημα της μεταφοράς των νηπίων όσο και το πρόβλημα της διάρκειας διαμονής τους με την έγκαιρη παραλαβή τους νωρίς το πρωί και την επιστροφή τους τις απογευματινές ώρες. Αυτές οι «διευκολύνσεις», που αποζημιώνονται φυσικά, σε συνδυασμό με την εξασφάλιση πολλές φορές καταλληλότερων προϋποθέσεων λειτουργίας τους σε σύγκριση με τα δημόσια, δικαιολογούν την ύπαρξη των ιδιωτικών νηπιαγωγείων στις αστικές περιοχές. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία που παραθέτουμε (πίνακας 1), η φοίτηση στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία, τα τελευταία 60 χρόνια που εξετάζουμε, δε διατηρήθηκε σε σταθερά επίπεδα. Το ποσοστό του 10% περίπου της δεκαετίας 1926-1936 παρουσιάζεται κατακόρυφα μειωμένο το σχολ. έτος 1938-39 και αντιπροσωπεύει μόλις το 3,1 του συνολικού αριθμού νηπίων που φοίτησαν στα νηπιαγωγεία της χώρας τη χρονιά αυτή, ενώ το σχολ. έτος 1955-56 ανέρχεται σε 8,9%. Τα υψηλότερα ποσοστά φοίτησης νηπίων στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία, γύρω στο 15% παρουσιάζονται μεταξύ 1960 και 1976. Όμως, την τελευταία δεκαετία το ποσοστό φοίτησης στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία μειώνεται σταθερά κατά μία εκατοστιαία μονάδα από χρόνο σε χρόνο και το σχολικό έτος 1985-86 ανέρχονταν σε 5,2%.

Οι δυσκολίες που αναφέραμε για τον προσδιορισμό του κριτηρίου «απόσταση» μείωσαν το ρόλο του και έδωσαν το προβάδισμα στον αριθμό των νηπίων μιας περιοχής, ο οποίος καθορίζει την ίδρυση, την κατάργηση, τον υποβιβασμό και τη συγχώνευση των νηπιαγωγείων, όπως προκύπτει από το άρθρ. 3 του Νόμου 1566/85. Η τακτική αυτή έχει παγιωθεί, γιατί και προηγούμενα νόμοι, όπως ο 309/76 άρθ. 5, δέχονταν ως κριτήριο τον αριθμό των μαθητών.

Η φοίτηση στο νηπιαγωγείο επηρεάζεται και από την κοινωνική κατάσταση, στην οποία βρίσκονται οι γονείς. Όσο ανώτερη είναι η κοινωνική τάξη, στην οποία ανήκουν, τόσο μεγαλύτερο είναι και το ποσοστό των γονέων που επωφελούνται από την προσφορά του νηπιαγωγείου. Αυτό είναι φυσικό, γιατί το κοινωνικό στρώμα συνδέεται με το επάγγελμα του πατέρα, τη γνώμη που έχουν οι γονείς για το νηπιαγωγείο, αλλά και τη σύνθεση του πληθυσμού, το τοπικό-κοινωνικό κλίμα, στο οποίο ζει η οικογένεια κ.λ.π.

Οι οικογένειες, οι οποίες ζουν σε παραδοσιακές μικρές Κοινότητες της υπαίθρου, σπάνια μετακινούνται και στις περιπτώσεις που συγκατοικούν με συγγενικά πρόσωπα (παπούς, γιαγιά, αδέρφια των γονέων), έχουν τη δυνατότητα, ακόμη και όταν η μητέρα απασχολείται επαγγελματικά —σε λίγες περιπτώσεις— να αναθέτουν τη φύλαξη και τη φροντίδα των νηπίων σε άλλα πρόσωπα.

Ανεξάρτητα από την κοινωνική ομάδα, στην οποία ανήκει η οικογένεια, ο αριθμός των παιδιών της φαίνεται να επηρεάζει θετικά ή αρνητικά τη φοίτησή τους στο νηπιαγωγείο. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός, ότι τα μοναχοπαίδια υπεραντιπροσωπεύονται στο νηπιαγωγείο, ενώ όσο αυξάνεται ο αριθμός των αδελφών τόσο μεγαλώνει και η υποαντιπροσώπωση. Ο αριθμός των παιδιών της οικογένειας συνδέεται και με την επαγγελματική απασχόληση της μητέρας, αφού μητέρες με ένα μόνο παιδί ασχολούνται συχνότερα επαγγελματικά από εκείνες με περισσότερα παιδιά, όπως έδειξε σχετική έρευνα (MUNDT 1980, σελ. 141). Βέβαια, η επίδραση της μητρικής επαγγελματικής απασχόλησης στη φοίτηση των νηπίων στο νηπιαγωγείο είναι και στις τρεις κοινωνικές ομάδες στον ίδιο βαθμό ορατή, αλλά και πειστική συγχρόνως. Πέρα απ' αυτά τα προβλήματα των επαφών του νηπίου με συνομήλικα πρόσωπα, της κοινωνικοποίησής του, αλλά και της επίβλεψής του βρίσκουν κάποια λύση στις οικογένειες με πολλά παιδιά.

Βασικό κίνητρο επιλογής για τη φοίτηση στο νηπιαγωγείο, ιδιαίτερα εργατών γονέων, είναι η μικρή απόσταση του νηπιαγωγείου από τον τόπο της κατοικίας, όπως αποδείχτηκε από έρευνες (KAUFMANN... 1978, σελ. 523· GÖSCHEL... 1979, σελ. 189· MUNDT 1980, σελ. 155). Για τις ανώτερες κοινωνικές ομάδες το πρόβλημα της απόστασης δεν είναι το αποφασιστικότερο για τη φοίτηση των παιδιών τους στο νηπιαγωγείο, επειδή η συνεισφορά στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία είναι γι' αυτούς ανυπολόγιστη. Χαρακτηριστικό είναι ακόμη, ότι οι γονείς αυτοί δε θεωρούν το νηπιαγωγείο ιδιαίτερα ως ειδικό χώρο, αλλά ως παιδαγωγική «διοργάνωση», απ' την οποία πρέπει να αναμένεται αντίστοιχη ποιότητα (GÖSCHEL... 1979, σελ. 190· MUNDT 1980, σ. 156).

2. Το πρόβλημα της υποχρεωτικής φοίτησης

Το γεγονός ότι η φοίτηση στο νηπιαγωγείο είναι προαιρετική έχει ως συνέπεια να μη νομιμοποιείται το δικαίωμα των γονέων για απαίτηση μιας θέσης για το παιδί τους σε ένα νηπιαγωγείο. Από το άλλο μέρος η πολιτεία δεν είναι υποχρεωμένη να ιδρύει νηπιαγωγεία, ιδιαίτερα σε περιοχές

«άγονες» και προβληματικές.

Βέβαια, το ενδιαφέρον της πολιτείας μας για την προσχολική αγωγή είναι έντονο. Αυτό φαίνεται τόσο από την ένταξη των νηπιαγωγείων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση όσο και από τη βούληση της πολιτείας να μεταβάλλει τη φοίτηση στο νηπιαγωγείο από προαιρετική σε υποχρεωτική. Το ενδιαφέρον για υποχρεωτική φοίτηση πρωτοεκδηλώθηκε στα 1976, όπου με το Ν. 309/76 άρθρ. 4 παράγρ. 3 «Η φοίτηση εις τα νηπιαγωγεία δύναται να καταστή υποχρεωτική εις περιοχές της χώρας οριζομένης εκάστοτε δια Προεδρικών Δ/των, εκδιδομένων προτάσει των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών».

Η διάταξη αυτή περιέχεται διαφοροποιημένη και στο Ν. 1566/85. Το άρθρ. 3 παράγρ. 4 ορίζει: «Η φοίτηση στα νηπιαγωγεία γίνεται υποχρεωτική σταδιακά και κατά περιοχές της χώρας που ορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων, Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, και Οικονομικών».

Οι διατάξεις που αναφέραμε δημιουργούν το ερώτημα: Εκφράζει ο νομοθέτης μ' αυτές τη βούλησή του για εφαρμογή υποχρεωτικής φοίτησης στο νηπιαγωγείο και συνεπώς δέσμευση της πολιτείας; Το περιεχόμενο των διατάξεων είναι διαφορετικό. Στην πρώτη περίπτωση η βούληση του νομοθέτη είναι δυνητική. Πώς ερμηνεύεται όμως το «δύναται»; Αρκετά κατατοπιστική είναι η απάντηση που έδωσε ο τότε Υφυπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων σε αγόρευσή του στην κατ' άρθρο συζήτηση στη Βουλή. «Δεν μπορούμε να υποχρεώσουμε τον γονέα του παιδιού των 3 1/2 ετών να το οδηγήσει εις το Νηπιαγωγείον, διότι θα πρέπει να υπάρξη Συνταγματική Διάταξις δι' αυτό. Εκείνο που θέλομεν να τονίσωμεν με το «δύναται» είναι να υπάρχουν Νηπιαγωγεία, εις τρόπον ώστε να έχουν τη δυνατότητα οι γονείς, αν θέλουν, να οδηγήσουν τα παιδιά των εις το Νηπιαγωγείον» (Πρακτικά Βουλής ΡΙΒ' 8.4.76, σελ. 4180). Η θέση αυτή του τότε αρμόδιου Υφυπουργού δεν αφήνει περιθώρια για παρερμηνείες.

Προβλήματα ερμηνείας δημιουργεί η κατηγορηματική διάταξη του Ν. 1566/85, σύμφωνα με την οποία «η φοίτηση στα νηπιαγωγεία γίνεται υποχρεωτική σταδιακά και κατά περιοχές της χώρας». Η ψήφιση του νόμου αυτού με τη διαδικασία του επείγοντος στέρησε τη δυνατότητα λεπτομερούς συζήτησης στο συγκεκριμένο άρθρο. Όμως, αν και το «γίνεται» αναφέρεται στο παρόν, η λέξη σταδιακά που σημαίνει επιλογή ορισμένων περιοχών και στη συνέχεια γενίκευση του θεσμού, και η εξάρτηση από την κοινή απόφαση των τριών Υπουργών δημιουργεί αοριστία, η οποία δεν επιτρέπει αισιοδοξία πραγματοποίησης ούτε στο μέλλον, γιατί και τα επιχειρήματα μιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο νηπιαγωγείο δε φαίνεται να είναι πειστικά.

Ως επιχειρήματα για την υποστήριξη της υποχρεωτικής φοίτησης στο νηπιαγωγείο μπορεί κανείς να επικαλεστεί: α) εξασφαλίζεται η απελευθέρωση ενός μεγάλου τμήματος του εργατικού δυναμικού της χώρας, δηλ. των γυναικών, για συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία και απόδοση στη σύγχρονη οικονομία, β) προφυλάσσονται τα παιδιά από κινδύνους τόσο στην πόλη όσο και στην ύπαιθρο χώρα, γ) ικανοποιείται η μεγάλη ανάγκη για προσέγγιση της παιδείας στην πιο κρίσιμη νηπιακή ηλικία και αίρονται οι δυσκολίες και αναστολές του νηπίου, δ) με την υποχρεωτική φοίτηση, που σημαίνει εκσυγχρονισμένη παιδεία από τη νηπιακή ηλικία, εξασφαλίζεται η γρήγορη ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός μιας χώρας, ε) στις προηγμένες χώρες το ποσοστό φοίτησης νηπίων στα νηπιαγωγεία είναι πολύ μεγάλο, στ) λόγοι οικονομικοί, κοινωνικοί, ψυχολογικοί και παιδαγωγικοί επιβάλλουν την όσο το δυνατόν ταχύτερη προετοιμασία του παιδιού για τον κοινωνικό στίβο, και ζ) με την υποχρεωτική φοίτηση στο νηπιαγωγείο εξασφαλίζεται η ομοιόμορφη γλωσσική ανάπτυξη και προωθείται η αποκατάσταση των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση.

Τα παραπάνω επιχειρήματα είναι αληθοφανή και φαινομενικά, γιατί στερούνται ουσιαστικής βάσης. Δε χρειάζεται οπωσδήποτε υποχρεωτική νηπιακή εκπαίδευση, αλλά αρκεί και η προαιρετική, η οποία ικανοποιεί την παραπάνω επιχειρηματολογία, με την προϋπόθεση, ότι εξασφαλίζεται η δυνατότητα φοίτησης όλων των παιδιών στο νηπιαγωγείο. Εξάλλου η υποχρεωτική φοίτηση φαίνεται να είναι σύγνομη με το σκοπό της προσχολικής αγωγής και έρχεται σε αντίθεση με την παγκόσμια πραγματικότητα. Στο διεθνή χώρο, με εξαίρεση το Λουξεμβούργο, η προσχολική αγωγή είναι προαιρετική.

Τέλος, ξεκινώντας από την άποψη ότι η φυσική, συναισθηματική, κοινωνική και διανοητική ανάπτυξη των νηπίων ευνοείται αποφασιστικά στο νηπιαγωγείο για όλα τα νήπια, γίνεται αισθητή η ανάγκη να δώσουμε υψηλή προτεραιότητα στη διετή προσχολική φοίτηση, χωρίς αυτό να σημαίνει, ότι είναι απαραίτητη η υποχρεωτική φοίτηση. Το μεγάλο πρόβλημα δεν είναι πώς θα πεισθούν οι γονείς να επωφεληθούν από την προσχολική αγωγή, αλλά πώς θα μπορέσει η πολιτεία να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις φοίτησης όλων των νηπίων και ιδιαίτερα στις αραιοκατοικημένες περιοχές. Σημαντική είναι η θέση της J. BANDER, όπου «το νηπιαγωγείο δεν είναι υποχρεωτικό, αλλά αισθάνεται κανείς ότι δικαιολογημένα μπορεί να απαιτήσει τις υπηρεσίες του, γιατί είναι όργανο εκδημοκρατισμού με την εξίσωση των πιθανοτήτων επιτυχίας που δίνονται στα παιδιά ευθύς αμέσως από την πολύ μικρή παιδική ηλικία» (Οι Παιδαγωγικές Επιστήμες, τ. 3, σελ. 104).

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι

Η εξέλιξη της προσχολικής αγωγής (νηπιαγωγείων). Νήπια, νηπιαγωγεία, νηπιαγωγοί (δημόσια και ιδιωτικά) στην περίοδο 1926-1986

Σχολικό έτος	Σ Υ Ν Ο Λ Ο				Δ Η Μ Ο Σ Ι Α				Ι Δ Ι Ω Τ Ι Κ Α				Ποσοστό αύξησης κατά περιόδους		
	Νήπια	Νηπιαγωγεία	Νηπιαγωγοί	Αριθμ. νηπίων κατά νηπιαγωγό	Νήπια	Νηπιαγωγεία	Νηπιαγωγοί	Αριθμ. νηπίων κατά νηπιαγωγό	Νήπια	Νηπιαγωγεία	Νηπιαγωγοί	Αριθμ. νηπίων κατά νηπιαγωγό	Νήπια	Νηπιαγωγεία	Νηπιαγωγοί
1926-27	17.873	331	336	53,1	15.848	302	307	51,6	2.025	26	29	69,8	%	%	%
1930-31	31.341	555	596	52,6	28.209	496	542	52,6	3.105	59	54	57,5	75,4	67,7	77,4
1935-36	38.138	714	769	49,6	34.509	651	693	49,7	3.629	63	76	47,7			
1938-39	40.598	799	850	47,8	39.303	771	815	48,3	1.261	28	35	36	29,5	44	42,6
1955-56	27.673	954	812	31,6	25.218	841	698	36	2.455	113	114	21	-31,8	19,4	-4,5
1960-61	40.247	1.149	1.223	32,9	33.916	897	959	53	6.331	252	264	24	45,4	20,2	50,6
1965-66	52.253	1.568	1.568	33,3	43.895	1.330	1.302	33,7	8.358	238	266	31,4	29,8	36,5	28,2
1970-71	87.087	2.402	2.748	31,7	74.433	2.088	2.333	31,9	12.654	314	415	30,5	66,6	53,2	75,3
1975-76	108.357	3.279	4.137	26,2	92.637	2.871	3.526	26,3	15.720	408	611	25,7	24,4	36,5	50,5
1980-81	145.924	4.576	6.514	22,4	132.339	4.263	5.975	23,3	13.585	313	539	25,2	34,7	39,5	57,4
1983-84	158.816	5.003	7.132	22,2	149.647	4.799	6.767	22,1	9.169	204	365	25,1			
1985-86	157.290	5.333	7.425	21,2	149.162	5.145	7.084	21	8.128	179	341	23,8	7,8	16,5	14

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.

Στατιστική της Εκπαίδευσης όλων των ετών.

Ε.Σ.Υ.Ε., Δημοσιότητα στοιχεία για την προσχολική αγωγή.

1. Στοιχεία έναρξης του σχολ. έτους. Η απόκλιση κομνίνεται σε μικρά ποσοστά.

3. Η φοίτηση στα ελληνικά νηπιαγωγεία κατά τα τελευταία 60 χρόνια

Αν και δεν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία, ο αριθμός των νηπίων που φοίτησαν στα ελληνικά νηπιαγωγεία μέχρι την περίοδο της μικρασιατικής καταστροφής (1922-23) ήταν πολύ μικρός. Με την ανταλλαγή των πληθυσμών αυξήθηκε κατακόρυφα ο αριθμός των νηπιαγωγείων καθώς και η δύναμή τους. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία που παραθέτουμε (Πίνακας I) το σχολ. έτος 1926-27 φοίτησαν στα 331 νηπιαγωγεία όλης της χώρας 17.873 νήπια.

Μοναδική παρουσιάζεται η αύξηση την επόμενη πενταετία. Το σχ. έτος 1930-31 η φοίτηση στα νηπιαγωγεία αυξάνεται κατά 75% με ανάλογη αύξηση των νηπιαγωγείων σε ποσοστό 67,7% και των νηπιαγωγών σε 77,4%. Η αύξηση θα συνεχιστεί μέχρι το 1940. Όμως, η ανισοκατανομή τόσο των νηπιαγωγείων όσο και των νηπίων στα διάφορα διαμερίσματα της χώρας μας είναι έκδηλη, αφού από τα 555 νηπιαγωγεία που λειτουργήσαν το σχολ. έτος 1930-31 μόνο τα 33 βρίσκονταν στην Παλαιά Ελλάδα και τα υπόλοιπα στη Νέα Ελλάδα με πρωτοπόρο τη Μακεδονία, στην οποία λειτουργήσαν 397 νηπιαγωγεία (Στατιστική της Εκπαιδεύσεως 1930-31 σελ. ιδ' και ιε').

Μετά το 1939 και για 15 περίπου χρόνια υπάρχει «ζώνη σιγής» στατιστικών δεδομένων για την προσχολική αγωγή: η κατοχή και ο εμφύλιος δεν άφηναν περιθώρια για τέτοια πολυτέλεια. Η κατάσταση της φοίτησης, ωστόσο, στην περίοδο αυτή ήταν τραγική, αν κανείς κρίνει από το γεγονός και μόνο, ότι στη δεκαετία 1940-1950 διορίστηκαν μόνο 101 νηπιαγωγοί.

Εκδήλα αποκαρδιωτική εμφανίζεται η κατάσταση φοίτησης των νηπίων στα νηπιαγωγεία και το σχολ. έτος 1954-55 —πρώτη χρονιά που ξαναδίνονται στατιστικά στοιχεία για την προσχολική αγωγή—. Από τα 880 δημόσια νηπιαγωγεία όλης της χώρας τα 275, σχεδόν το 1/3, δε λειτουργήσαν και από τα 86 ιδιωτικά τα 5. Η ανισοκατανομή των νηπιαγωγείων κατά διαμέρισμα συνεχίζεται, αφού από το σύνολο των δημόσιων νηπιαγωγείων τα 637 βρίσκονταν στη Μακεδονία, και από τα 605 που λειτουργήσαν τον ίδιο χρόνο τα 422 ήταν στη Μακεδονία, ενώ στο Νομό Αττικής λειτουργήσαν μόνο 34 (Στατιστική της Εκπαιδεύσεως 1954-55 σελ. XVII και XVI).

Η αύξηση του αριθμού των νηπίων που φοιτούσαν στα νηπιαγωγεία κατά την περίοδο 1926-1940 διακόπτεται. Ο αριθμός των 40.598 νηπίων που φοίτησαν το σχ. έτος 1938-39 παρουσιάζεται μειωμένος κατά 16.555 το σχ. έτος 1954-55, δηλ. ποσοστό μείωσης 68,9%. Ουσιαστικά η οπισθοδρόμηση, σχετικά με τη φοίτηση των νηπίων στα νηπιαγωγεία, ξεπερνάει την εικοσαετία, αφού μόλις το 1960-61 ο αριθμός που φοίτησε σχεδόν έφθασε

εκείνον του 1938-39.

Στη δεκαετία του 60 ο αριθμός φοίτησης των νηπίων υπερδιπλασιάστηκε (ποσοστό αύξησης 116,4%) και στην επόμενη δεκαετία ο ρυθμός αύξησης κρατήθηκε σε υψηλά επίπεδα (ποσοστό αύξησης 67,6%). Η αλματώδης αύξηση την περίοδο αυτή δεν αποτελεί μοναδικό ελληνικό φαινόμενο. Στη Δυτ. Γερμανία π.χ. το 1972 το ποσοστό φοίτησης στα νηπιαγωγεία ανέρχονταν σε 40% ενώ το 1982 σε 71% (MUNDT 1980, σελ. 127).

Συγκρίνοντας τα στατιστικά στοιχεία των τελευταίων 30 χρόνων ανά πενταετία παρατηρούμε, ότι ο ρυθμός αύξησης των νηπίων που φοίτησαν στα νηπιαγωγεία κυμαίνεται από 24,4% μέχρι και 66,6%, με εξαίρεση την τελευταία πενταετία, όπου το ποσοστό αύξησης περιορίστηκε στα χαμηλά επίπεδα του 7,8%. Πού οφείλεται αυτή η κάμψη; Μήπως πλησιάσαμε το επιθυμητό και ιδανικό ποσοστό φοίτησης των νηπίων, δηλ. το 100%; Τότε γιατί τόσος λόγος για υποχρεωτική εκπαίδευση των νηπίων;

4. Η σημερινή πραγματικότητα

Ακριβή στοιχεία για το ποσοστό των νηπίων που φοιτούν στα νηπιαγωγεία μας δεν υπάρχουν. Το 1980 υπολογίζονταν το ποσοστό αυτό στα 2/3 (ποσοστό 67%) του πληθυσμού νηπίων ηλικίας 4 1/2-5 1/2 ετών, όταν η φοίτηση σε άλλες χώρες, όπως Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία και Αγγλία ξεπερνούσε το 90% (Χαραλαμπίκη Ι. 1980, σελ. 45).

Στην πατρίδα μας από τα 157.290 νήπια που φοίτησαν στα νηπιαγωγεία το σχολικό έτος 1985-86 τα 113.579 είχαν κατά την ημερομηνία εγγραφής ηλικία 4,5 και άνω ετών. Ο αριθμός αυτός συγκρινόμενος με τους 146.337 μαθητές που γράφτηκαν στην Α' Δημοτικού το σχ. έτος 1986-1987 μας δίνει το ποσοστό των νηπίων που φοίτησαν στο νηπιαγωγείο, και ανέρχεται σε 77,6%.

Το ποσοστό των νηπίων που δε φοιτά στα νηπιαγωγεία είναι αρκετά υψηλό σε σύγκριση με τις ανεπτυγμένες χώρες. Τα αίτια πρέπει να αναζητηθούν κυρίως στην έλλειψη προϋποθέσεων και όχι στην απροθυμία ή αδιαφορία των γονέων. Το σχ. έτος 1983-84 120 νηπιαγωγεία δεν κάλυπταν τις ανάγκες της περιοχής τους και 3.562 νήπια δεν έγιναν δεκτά να φοιτήσουν. Η κατάσταση, βέβαια, βελτιώνεται συνεχώς, γιατί οι αντίστοιχοι αριθμοί το 1979-80 ήταν 269 και 7.975 και το 1977-78 279 και 8.836 (Στατιστική της Εκπαίδευσης 1979-80 και 1977-78 σελ. 38). Εξάλλου η έλλειψη προϋποθέσεων φοίτησης των νηπίων σε αραιοκατοικημένες περιοχές σε συνδυασμό με το γεγονός, ότι στους λόγους που δε φοίτησαν

κανονικά τα νήπια η ένδειξη «έλλειψη ενδιαφέροντος» είναι μηδαμινή (10-40 περιπτώσεις κάθε χρόνο) μετατοπίζουν την ευθύνη αποκλειστικά στο κράτος. Ύστερα απ' αυτά, νομίζουμε, ότι δεν υπάρχουν περιθώρια συζήτησης για υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση, που θα μπορούσε να ήταν δικαιολογημένη, μόνο όταν στις προσφορές του κράτους δεν υπήρχε ανάλογη ζήτηση.

Η καθοδική τάση σε απόλυτους αριθμούς, σχετικά με τη φοίτηση στο νηπιαγωγείο, που παρατηρείται μετά το σχολ. έτος 1983-84, αν και ο αριθμός των νηπιαγωγείων μεγαλώνει, φαίνεται, ότι θα συνεχιστεί και στο μέλλον, ενώ το ποσοστό φοίτησης θα αυξάνεται με αργούς ρυθμούς. Βασική αιτία είναι ο ολοένα αυξανόμενος περιορισμός των γεννήσεων. Το 1983 είχαμε 132.608 γεννήσεις, το 1984 125.724 και το 1985 116.830.

Τέλος η ηλικία εισόδου στο νηπιαγωγείο (3,5 ετών) θεωρείται κατάλληλη από ψυχосоψματική και κυρίως παιδαγωγική άποψη και η διετής φοίτηση του νηπίου είναι επαρκής, αν και υπάρχουν αρκετοί που υποστηρίζουν την άποψη, ότι η προσχολική αγωγή πρέπει να αρχίζει νωρίτερα.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Badner, J.: Στο: Οι Παιδαγωγικές Επιστήμες, Τ. 3, «Δίπτυχο» 1984, σελ. 91-132.
- Göschel, A./u.a.: Infrastrukturdparitäten und Segregation. Forschungsbericht aus dem Förderungsschwerpunkt «Bürgernahe Gestaltung der sozialen Umwelt» des Bundesministeriums für Forschung und Technologie, Göttingen 1979.
- Kaufmann, F.X./u.a.: Sozialpolitik und familiäre Sozialisation, Schlußbericht des Forschungsprojektes «Wirkungen öffentlicher Sozialleistungen auf den Sozialisationsprozeß», Universität Bielefeld, Fakultät für Soziologie 1978.
- Kreisjugendamt Düren: Kindergartenbedarfsplan, Düren 1974.
- Mundt, J.: Vorschulkinder und ihre Umwelt. Eine Studie über Lebensbedingungen und Entwicklungschancen, Beltz Verlag. Weinheim und Basel 1980.
- Πρακτικά Βουλής PIB' 8.4.1976.
- Stadt Wanne-Eickel: Kindergartenplan, Wanne-Eickel 1973.
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος. Στατιστική της Εκπαιδευσεως. Δημοσιεύματα στοιχεία για την προσχολική αγωγή.
- Χαραλαμπίκη, Ι.: Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Εκδ. Η. Καμπανάς, Αθήνα 1980.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Probleme, die mit dem Kindergartenbesuch auftreten, sind nicht auf fehlendes Verantwortungsbewußtsein der Eltern zurückzuführen, sondern vornehmlich auf unzureichende Voraussetzungen, die der Staat bietet.

Prozentual, verglichen mit den Industrieländern, ist die Zahl der Kinder, die einen Kindergarten besuchen niedrig. Sie beträgt nur 77,60%. Die Konzeption eines Pflichtbesuches im Kindergarten beweist sich als unnötig.

Die aufsteigende Tendenz im Laufe der letzten 60 Jahre der Zahl der Kinder, die einen Kindergarten besuchen, weist in den letzten 5 Jahren einen deutlichen Rückgang auf. Hauptverantwortlich für diese Erscheinung ist die in unserem Land seit 1980 laufend sinkende Geburtenrate. Auch der Besuch von Privatkindergärten, der bisher 10-15% betrug, weist einen rapiden Fall auf.

Im Jahr 1985-86 sank die Besuchrate von 10-15% auf 5,2% zurück.